

МОНІТОРИНГ ПОРУШЕННЯ ЦИФРОВИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

Аналітичний звіт

Період моніторингу – ГРУДЕНЬ 2021 року

I. ПОРУШЕННЯ ЦИФРОВИХ ПРАВ ЗАГАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ (порушення, які мають вплив на необмежене коло осіб)

1. Доступ до інтернету. Недотримання принципу “законності” обмеження права на свободу вираження поглядів

1) Блокування веб-ресурсів в позасудовому порядку на підставі Указів Президента

Продовжують діяти Укази Президента України, якими введено в дію рішення РНБО щодо блокування веб-ресурсів, а саме:

- від 30 жовтня 2021 №556/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”¹ застосовано такий вид санкцій, як заборона Інтернет-провайдером надання послуг з доступу користувачам мережі Інтернет до ресурсів/сервісів 9-ти підприємств, у тому числі до **одного** з їх субдоменів, **6-ти** сторінок у соціальних месенджерах та **3-х** електронних поштових скриньок, а всього до **10-ти веб-ресурсів**;
- від 21 серпня 2021 року №379/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”² застосовано “інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом” у виді блокування інтернет-провайдерами доступу до **14 (чотирнадцяти)** веб-ресурсів, у тому числі до їх субдоменів;
- від 21 серпня 2021 року №378/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”³ застосовано “інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом” у виді заборони інтернет-провайдерам надавати послуги з доступу користувачам мережі Інтернет до **8 (восьми)** веб-ресурсів/сервісів, в т.ч. до субдоменів;
- від 20 серпня 2021 року №376/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших

¹ <https://www.president.gov.ua/documents/5562021-40497>

² <https://www.president.gov.ua/documents/3792021-39757>

³ <https://www.president.gov.ua/documents/3782021-39753>

обмежувальних заходів (санкцій)”⁴ накладено “інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим Законом України “Про санкції” у виді блокування інтернет-провайдерами доступу до **5 (п’яти) веб-ресурсів**, у тому числі до їх субдоменів;

- від 20 серпня 2021 року №375/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”⁵ накладено “інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом” у виді блокування інтернет-провайдерами доступу до **13 (тринадцяти) веб-ресурсів**, у тому числі до їх субдоменів.
- від 23 липня 2021 року №304/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 липня 2021 року “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”⁶ застосовано такий вид санкцій, як заборона Інтернет-провайдерам на надання послуг з доступу користувачам мережі Інтернет до **12 (дванадцяти) веб-сайтів**;
- від 24 червня 2021 року №266/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”⁷ застосовано такий вид санкцій, як блокування інтернет-провайдерами доступу до ресурсів, у тому числі до їх субдоменів до **62 (шестидесяти двох) веб-сайтів**;
- від 24 червня 2021 року №265/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”⁸ заблоковано ще **15 (п’ятнадцять) веб-сайтів**.
- від 21 травня 2021 року №203/2021⁹ “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)", яким застосовано такий вид санкцій, як “інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим Законом” (мається на увазі Закон України “Про санкції”), а саме: **блокування Інтернет-провайдерами** доступу до низки веб-ресурсів, у тому числі до їх субдоменів, яким заблоковано **468 веб-ресурсів**;
- від 03 квітня 2021 № 140/2021¹⁰ “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 квітня 2021 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”, яким заблоковано доступ до **2-х (двох) веб-ресурсів** та інших доменів, які будуть використовуватися однією з російських юридичних осіб;
- від 23 березня 2021 №109/2021¹¹ «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про застосування, скасування і внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», яким заблоковано доступ до **20 (двадцяти) веб-ресурсів**;
- від 14 травня 2020 року № 184/2020, “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2020 року “Про застосування, скасування і внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”, яким застосовуються, скасовуються і вносяться зміни до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), запропонованих Кабінетом Міністрів України і Службою безпеки України¹². В такий спосіб заблоковано **240 веб-ресурсів**.

Ці Укази продовжують неодноразово критиковану практику блокування веб-сайтів на підставі Указів Президента України від 15.05.2017 року № 133/2017¹³, від 14.05.2018 року №126/2018¹⁴ та від

⁴ <https://www.president.gov.ua/documents/3762021-39745>

⁵ <https://www.president.gov.ua/documents/3752021-39741>

⁶ <https://www.president.gov.ua/documents/3042021-39449>

⁷ <https://www.president.gov.ua/documents/2662021-39265>

⁸ <https://www.president.gov.ua/documents/2652021-39261>

⁹ <https://www.president.gov.ua/documents/2032021-38949>

¹⁰ <https://www.president.gov.ua/documents/1402021-38381>

¹¹ <https://www.president.gov.ua/documents/1092021-37481>

¹² <https://www.president.gov.ua/documents/1842020-33629>,

¹³ <https://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850>

¹⁴ <https://www.president.gov.ua/documents/1262018-24150>

19.03.2019¹⁵, на що вже зверталась увага у аналітичних звітах за результатами Моніторингу порушень цифрових прав в Україні¹⁶.

Загалом в наведений спосіб **наразі заблоковано 697 веб-ресурсів**¹⁷.

Не аналізуючи змісту веб-ресурсів, доступ до яких обмежено на підставі Указів Президента вважаємо за необхідне звернути увагу на незаконність застосованого до них способу обмеження доступу, який не відповідає вимогам принципів “законності” та “передбачуваності” відповідно до частини 2 статті 10 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

2) *Блокування веб-сайту в позасудовому порядку хостинг-провайдером*

Хостинг-провайдер заблокував сайт інтернет-видання “Новинарня” через скаргу про нібито порушення права на захист персональних даних працівниці Міністерства освіти та науки¹⁸.

Таким чином, у звітний період зафіксовано 13 (тринадцять) фактів порушення цифрових прав загального характеру у вигляді обмеження доступу до інтернету шляхом блокування веб-ресурсів в позасудовому порядку, в результаті яких було заблоковано доступ до 698 веб-ресурсів.

II. ПОРУШЕННЯ ЦИФРОВИХ ПРАВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ (порушення, які стосуються окремих осіб і не мають безпосереднього впливу на широку аудиторію)

1. Порушення права на свободу вираження поглядів

1) *Одночасне застосування таких способів правового захисту, як спростування та видалення спірних відомостей без обґрунтування необхідності в цьому; невмотивованість рішень про видалення спірної інформації, що порушує європейські стандарти у галузі свободи слова*

Як зазначалось в попередніх звітах про результати моніторингу цифрових прав, в Україні активно розвивається судова практика, відповідно до якої суди зобов’язують не лише спростовувати ту чи іншу інформацію, визнану недостовірною, але й видаляти спірні відомості. При цьому, такі судові рішення, як правило, належним чином не мотивуються. Детальніше зазначену проблему описано в аналітичному звіті [“Судова практика у справах про поширення інформації в інтернеті: тенденції та проблеми правозастосовної практики”](#)¹⁹.

У грудні 2021 року під час моніторингу виявлено **7 (сім) рішень про спростування та видалення спірних відомостей без належного обґрунтування необхідності в цьому**, а саме:

а) постанова Дніпровського апеляційного суду від 01.12.2021 у справі № 185/871/18²⁰, якою зобов’язано видалити спірну інформацію, визнану судом образливою та одночасно такою, що не відповідає дійсності (ці висновки суперечать один одному). При цьому не наведено жодної правової підстави та жодного обґрунтування для видалення спірних відомостей;

б) постанова Північно-західного апеляційного господарського суду від 06.10.2021 у справі № 903/151/21²¹, якою залишено без змін рішення Господарського суду Волинської області від 08 червня 2021 року про видалення спірної інформації;

в) рішення Дарницького районного суду м. Києва від 08.10.2021 (оприлюдненого у ЄДРСР 22.12.2021) у справі № № 753/20624/20²², яким відповідача окрім оприлюднення тексту спростування

¹⁵ <https://www.president.gov.ua/documents/822019-26290>

¹⁶ <https://www.ppl.org.ua/monitoring/monitoring-cifrovix-prav>

¹⁷ Див. зокрема, М. Дворовий “Санкції та блокування веб-сайтів в Україні: як непомітно відкрити скриньку Пандори», аналітичний звіт, с. 11, режим доступу: https://dslua.org/wp-content/uploads/2021/06/Sanctions_and_Internet_UPD_2.pdf, з врахуванням доповнень, викладених у Індексі порушень цифрових прав за серпень-жовтень 2021

¹⁸ <https://zmina.info/news/golovred-novynarni-provajder-zablokuvav-sajt-vydannya-cherez-porushennya-personalnih-danyh-yakogo-ne-bulo/>

¹⁹ <https://bit.ly/3eHXQks> стор 21-32

²⁰ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101573221>

²¹ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101667115>

²² <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102041596#>

зобов'язано **спростувати спірну інформацію також шляхом видалення** з обов'язковим розміщенням наступної інформації: *“Публікація від 08.10.2020 року видалена на підставі рішення суду як така, що є недостовірною, тобто такою, що не відповідає дійсності”* та **блокуванням перепосилань на первинне джерело**, в т.ч. хештегу #третій ТСЕН;

г) рішення Жовтневого районного суду м. Дніпропетровська від 17.12.2021 у справі № 201/10970/21²³;

г) рішення Господарського суду м. Києва від 14.12.2021 у справі № 910/14513/21²⁴, яким відповідача зобов'язано видалити спірну інформацію без зазначення підстав для застосування такого способу правового захисту. Крім того, суд зобов'язав спростувати серед іншого й ті відомості, які є достовірними;

д) рішення Господарського суду м. Києва від 08.12.2021 у справі № 910/9820/21²⁵, яким зобов'язано видалити спірну інформацію із тексту публікації (що також порушує цілісність твору);

е) рішення Франківського районного суду м. Львова від 20.12.2021 у справі № 463/7801/19²⁶, яким відповідача зобов'язано спростувати спірну інформацію шляхом видалення.

Окремо варто зауважити, що в Єдиному державному реєстрі судових рішень продовжують з'являтися рішення у справах про захист честі, гідності і ділової репутації, а також вироки судів в яких зміст спірної інформації прихований позначками “ІНФОРМАЦІЯ №_”, що унеможливує ознайомлення з відомостями, щодо яких заявлено позовні вимоги (подано заяву про встановлення фактів, що мають юридичне значення, постановлено вирок). Прикладом таких рішень є рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 08.12.2021 у справі № 760/9496/21²⁷; постанова Київського апеляційного суду від 22.11.2021 (оприлюднена в ЄДРСР 16.12.2021) у справі №761/34282/18²⁸; постанова Київського апеляційного суду від 09.12.2021 у справі № 404/4677/20-ц²⁹, якою недостовірною визнано *“«третій абзац публікації від ІНФОРМАЦІЯ_5”*; рішення Цюрупинського районного суду Херсонської області від 02.12.2021 у справі № 664/1308/20³⁰, яким визнано оціночні судження відповідача на адресу позивача, розміщені ним на веб сайті у соціальній мережі Фейсбук з контентом найменування ІНФОРМАЦІЯ_1 за ІНФОРМАЦІЯ_4 та ІНФОРМАЦІЯ_6 брутальними, принизливими та у непристойній формі, що принижує честь, гідність та ділову репутацію; рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 23.12.2021 у справі № 760/24070/20³¹.

Приховування від громадськості обставин справи не дає можливості зрозуміти суть правопорушення, встановленого судом, а також мотиви суду при ухваленні рішення. Відтак, публікація подібних неповних текстів судових рішень із приховуванням значної частини інформації, важливої для громадського контролю, має ознаки порушення принципу гласності та публічності судових процесів та, зокрема, публічності судових рішень, а також права громадян на інформацію про діяльність судової влади.

2) Спростування інформації, яка не вважається поширеною

а) рішенням Херсонського міського суду Херсонської області від 25.11.2021 (оприлюдненим у ЄДРСР 07.12.2021) у справі № №766/3683/20³² визнано недостовірною та спростовано інформацію, поширену у зверненнях (скаргах, листах) до Херсонської місцевої прокуратури, прокуратури Херсонської області та Офісу Генерального прокурора. В цій справі не враховано, що направлення скарги до органу, уповноваженому її розглядати по суті, не вважається поширенням спірної інформації (стаття 40 Конституції України, справа ЄСПЛ “Сірик проти України”).

3) Спростування оціночних суджень, невідповідність тексту спростування змісту цього способу правового захисту

²³ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102099412>

²⁴ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101934002>

²⁵ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101911164>

²⁶ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102325949>

²⁷ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101745018#>

²⁸ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101898449>

²⁹ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101898547>

³⁰ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101824119>

³¹ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102175925>

³² <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101657009>

а) рішення Броварського міськрайонного суду Київської області від 01.12.2021 у справі № 521/1956/19³³, яким відповідача зобов'язано спростувати власну оцінку подій, поширену у дописі в інтернеті;

б) рішенням Шевченківського районного суду м. Львова від 14.12.2021 у справі № 466/3817/21³⁴ відповідачку зобов'язано спростувати весь текст її допису загалом, в тому числі й оціночні судження, а не лише недостовірні факти. Текст спростування, яке суд зобов'язав оприлюднити, замість інформації про недостовірні факти містить відомості, які суд вважає достовірними, хоча встановлення достовірності таких обставин не було предметом судового розгляду. Крім того, покладенням обов'язку оприлюднити текст спростування, зміст якого визначено судом³⁵, відповідачку фактично примушено змінити свою власну оцінку ситуації, що суперечить її праву на свободу вираження поглядів;

в) рішенням Малинського районного суду Житомирської області від 24.12.2021 у справі № 283/3052/21³⁶ встановлено факт недостовірності та спростовано низку відомостей про позивача, серед яких є й оціночні судження.

4) *Хакерські атаки на веб-сайти, злам сторінок у соцмережах, що призводить до поширення недостовірних відомостей*

а) 01.12.2021 сайт «Детектор медіа» зазнав хакерської атаки. Зловмисник, «отримавши доступ до адмінки сайту, змінив текст публікації за 29 листопада на малограмотний текст, заснований на фейку про прикордонників, уже розвінчаному прикордонною службою. У заголовку були згадки про Зеленського та Ахметова». Підміну помітили за кілька годин і відключили текст³⁷;

б) 01.12.2021 Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки повідомив, що фейкове відео про нібито «розстріл мігрантів у Чорнобильській зоні» поширили зі зламаної фейсбук-сторінки реальної людини — Василя Румака. «Таким чином, маємо типову інформаційно-психологічну операцію російських спецслужб: "зламали" ФБ-сторінку реальної людини, де розмістили постановочне відео; "розігнали" новину в "сірому сегменті" інтернету, на підконтрольних спецслужбам ресурсах; фейк підхопили центральні російські ЗМІ», — підсумували у Центрі стратегічних комунікацій³⁸.

Таким чином, у грудні 2021 року зафіксовано 13 (тринадцять) порушень цифрових прав індивідуального характеру, які стосуються права на свободу вираження поглядів у цифровому середовищі.

³³ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101511014>

³⁴ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102237299#>

³⁵ «СПРОСТУВАННЯ: ІНФОРМАЦІЯ_2 в мережі інтернет мною ОСОБА_2 було опубліковано допис про заклад ІНФОРМАЦІЯ_3, який розташований у АДРЕСА_1 . Поширюючи у мережі інтернет допис з розповіддю про інцидент, що стався 29.03.2021 р. в цьому закладі, мною було винесено на загал інформацію, яка не відповідає дійсності. Поширюючи цей допис, хочу висвітлити правдиву інформацію про події 29 березня описані мною у вищезгаданому дописі. Відтак, повідомляю, що бійка в закладі ІНФОРМАЦІЯ_3 у АДРЕСА_1 за моєї участі відбулася з моєї ініціативи і перший удар було завдано мною не випадково, а навмисно підійшовши до співробітника завчасно. Такими своїми діями, я допустила порушення дисциплінарної політики ІНФОРМАЦІЯ_3, на що роботодавець був вимушений вжити заходів до врегулювання цього питання. Зокрема представники закладу ІНФОРМАЦІЯ_3 у АДРЕСА_1 відреагували на інцидент належно та своєчасно встановили усі фактичні обставини події. Таким чином, поширена мною 31.03.2021 р. недостовірна інформація підірвала ділову репутацію ІНФОРМАЦІЯ_3 у АДРЕСА_1 і я, усвідомила значення негативного впливу моїх дій на репутацію закладу, та розумію істотність шкоди завданої репутації закладу ІНФОРМАЦІЯ_3. Цього разу, повідомляючи читачам правдиві факти, можу стверджувати, що заклад ІНФОРМАЦІЯ_3 заслуговує на довіру від споживачів в силу дотримання адміністрацією закладу загальноприйнятих у суспільстві вимог та принципів етики і моралі, яка веде добросовісну комерційну діяльність. З повагою ОСОБА_2 .».

³⁶ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102240328>

³⁷ <https://detector.media/infospace/article/194379/2021-12-01-sayt-detektor-media-zaznav-khakerskoi-ataky/>

³⁸ <https://www.facebook.com/StratcomCentreUA/posts/244888187711169>

III. ПОТЕНЦІЙНІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ СВОБОДИ СЛОВА ТА ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ В ІНТЕРНЕТІ В УКРАЇНІ

1) Законодавчі ініціативи

20.12.2021 у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо дотримання розумних строків кримінального провадження), реєстровий номер 6454³⁹. Цим законопроектом пропонується дозволити слідчим та прокурорам у невідкладних випадках здійснювати невідкладний тимчасовий доступ до речей і документів до розгляду відповідного клопотання в суді, а тимчасовий доступ до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку - здійснювати лише на підставі постанови прокурора, тобто без звернення до суду. Запропоновані зміни, у разі їх прийняття, створять суттєвий ризик порушення права на захист журналістських джерел, а також права на анонімність в Інтернеті, на захист приватного життя та персональних даних, таємницю листування, телефонних розмов (внаслідок спрощення доступу до інформації, яка знаходиться у операторів та провайдерів телекомунікацій про зв'язок, абонента, надання та отримання телекомунікаційних послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо⁴⁰).

2) Незаконний збір та поширення персональних даних, вразливості програмного забезпечення, які створюють можливості незаконного збору персональних даних

а) застосунки Facebook и Snapchat продовжують відслідковувати дії користувачів цільової реклами навіть після того, як їм заборонили це робити. Причиною цього, на думку The Financial Times, є "вільна інтерпретація" політики конфіденційності з боку Apple⁴¹;

б) експерти з ІЕ-безпеки виявили 14 нових типів атак на веб-браузери, відомі як міжсайтові витіки або XS-Leaks. Використовуючи XS-Leaks шкідливий сайт може отримувати особисті дані користувачів, взаємодіючи з іншими веб-сайтами у фоновому режимі⁴²;

в) команда дослідників SafeGuard Cyber Division Seven повідомила, що хакери запустили новий вірус Echelon, який атакує облікові записи користувачів та зламує криптогаманці⁴³;

г) фахівці компанії AhnLab ASEC повідомили про проблему, пов'язану з поширеним використанням функції автоматичного входу в систему в браузерах. Шкідливе програмне забезпечення для крадіжки інформації під назвою Redline витягує дані користувачів з браузерів на базі Chromium, наприклад, Google Chrome, Microsoft Edge та Opera для Windows⁴⁴.

3) Обмеження можливості поширювати та отримувати інформацію в інтернеті (злами акаунтів, DDOS- та інші атаки, які потенційно можуть спричинити збій в роботі веб-сайтів, інші збої в роботі веб-ресурсів тощо)

а) 04.12.2021 в роботі соціальних мереж Facebook та Instagram стався глобальний збій. 88% скарг стосувались збою у веб-версії Facebook, решта скарг була про те, що користувачі не можуть увійти у свій обліковий запис чи завантажити сторінку. У випадку з Instagram близько 56% користувачів поскаржилися на роботу мобільної версії, 23% – на веб-версію, 21% – на неможливість що-небудь завантажити⁴⁵;

б) 07.12.2021 в роботі соціальних мереж та онлайн кінотеатрів відбувся збій. Деякі сервіси почали працювати з перебоями. Зокрема, мова йшла про Amazon, Facebook, Disney+, Tinder и Netflix. 74 %

³⁹ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73486

⁴⁰ <https://inau.ua/news/novyny-inau/inau-zaklykaye-prypynyty-cherhovi-sproby-vprovadzhennya-mekhanizmu-pozasudovoho>

⁴¹ <https://internetua.com/facebook-i-snapchat-prodoljauat-sledit-za-polzovatelyami-ios-daje-esli-te-eto-zapretili>

⁴² <https://internetua.com/obnarujeno-14-novyh-tipov-atak-na-veb-brauzery>

⁴³ <https://ms.detector.media/kiberbezpeka/post/28746/2021-12-28-khakery-zapustyly-novyy-virus-yakyy-atakuie-kryptogamantsi/>

⁴⁴ <https://techno.nv.ua/ukr/it-industry/kradizhka-paroliv-redline-50205599.html>

⁴⁵ <https://ms.detector.media/it-kompanii/post/28621/2021-12-04-u-roboti-facebook-ta-instagram-stavsya-zbiy/>

скарг користувачів Amazon стосувалися проблем із роботою сайту, 14% - проблем із входом до облікового запису, а 13% - проблем у роботі застосунку⁴⁶;

в) на фоні загроз з боку Російської Федерації збільшилась кількість кібератак на Україну. Примітно, що активізувались спецслужби не лише Росії, але й Білорусії. Ці атаки спрямовані на елементи критичної інфраструктури і, насамперед, на реєстри, бази даних, все те, що перебуває у володінні держави та великого бізнесу⁴⁷;

г) 13.12.2021 українці масово скаржилися в соцмережах на збої в роботі додатку «Дія». Зокрема, неможливо було згенерувати COVID-сертифікати. Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров повідомив, що проблеми можуть виникати через тестування послуги в межах проєкту «Підтримка» — отримання тисячі гривень за вакцинацію⁴⁸;

г) в роботі Facebook и мессенджера Messenger ставля глобальний збій. Користувачі скаржаться на проблеми із входом до акаунту та роботу сайту та додатку⁴⁹.

4) Використання штучного інтелекту для управління “ботофермами”

Служба безпеки України викрила у Києві групу осіб, які «обслуговували» ботоферму, що поширювала антиукраїнський контент. Зловмисники управляли майже 6 тисячами ботів. Вони розробили і використовували спеціалізовані програми та обладнання, яке давало можливість управляти ботами. Зокрема, штучний інтелект дозволяв здійснювати автоматичну реєстрацію нових акаунтів; наповнювати контентом профілі; одночасно адмініструвати велику кількість користувачів популярних соціальних мереж. Для підвищення рівня довіри зловмисники поширювали інформацію із «верифікованих акаунтів», використовуючи підроблені документи громадян України. Фальшивки давали службі підтримки Facebook для підтвердження «справжності особи». Потім «верифіковані» таким чином акаунти використовували для поширення публікацій та коментарів на замовлення третіх осіб. Крім того, ці ботоферми використовувались для розміщення реклами шахраїв, які заманювали потенційних жертв на фішингові сайти банківських установ, міжнародних брокерських проєктів та онлайн-казино. Усе це - для викрадення коштів⁵⁰.

Таким чином, у грудні 2021 року зафіксовано 11 (одинадцять) потенційних порушень цифрових прав, виявлених під час моніторингу.

Підсумовуючи викладене необхідно зазначити, що моніторинг порушень цифрових прав в Україні у грудні 2021 року дозволив виявити:

- **13 (тринадцять) фактів порушень цифрових прав загального характеру** у вигляді обмеження доступу до інтернету, які стосуються:
- **698 веб-ресурсів**, які заблоковано в позасудовому порядку.
- **13 (тринадцять) порушень цифрових прав індивідуального характеру**, які стосуються порушення права на свободу вираження поглядів у цифровому середовищі.

Виявлено також **11 (одинадцять) потенційних порушень цифрових прав.**

Це дослідження проведено в межах проєкту “Моніторинг ситуації з інтернет свободою в Україні”, що реалізується за фінансової підтримки [ABA ROLI Ukraine](#).

⁴⁶ <https://internetua.com/v-rabote-facebook-netflix-i-disney-proizoshel-globalnyi-sboi>

⁴⁷ <https://internetua.com/zafiksirovany-kiberataki-belorusskih-hakerov-na-ukrainskie-internet-resursy>

⁴⁸ <https://ms.detector.media/trendi/post/28682/2021-12-14-mintsyfry-poperedylo-pro-mozhlyvi-zboi-v-roboti-dii/>

⁴⁹ <https://internetua.com/v-rabote-facebook-i-messenger-proizoshel-sboi>

⁵⁰ <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-zneshkodyla-potuzhnu-botofermu-6-tysiach-akauntiv-pratsiuvaly-na-rozkytuvannia-protestnykh-nastroiv>